

Historiens største utvidelse av vårt demokrati

Taler

Dag Terje Andersen

Dato

11 juni 2013

Omstendigheter

Innlegg i Stortinget på Stemmerettsjubileet

- 1 Vi er samlet for å markere at det i dag er nøyaktig 100 år siden Stortinget vedtok kvinners rett til å stemme. I dag feirer vi historiens største utvidelse av vårt demokrati. Demokrati oppstår når man tilstreber alle borgeres frihet og likhet, og tar hensyn til antall borgere, men ikke deres art, sa Aristoteles 300 år f.Kr.

5

Ideen om demokratiet og allmenn stemmerett modnet noen år etter Aristoteles, men det var dét den lange kampen for kvinnestemmeretten her på Stortinget handlet om: kampen for representativitet, likestilling, deltakelse og demokrati.

- 10 Norge var det fjerde landet i verden som ga kvinner stemmerett, etter New Zealand, Australia og Finland. I 1913 kom ikke vedtaket overraskende, alle partier hadde programfestet stemmerett for kvinner før valget i 1912. Likevel må det ha vært et følelsesladet øyeblikk da representantene ble ropt opp én etter én og svarte ja enstemmig. En gruppe kvinnesaksforkjempere med Gina Krog i spissen, satt i diplomatlosjen 13. juni 1913. I flere tiår hadde de fulgt debatten fra galleriet og opplevd både nedturer og etappeseire. Vi hadde aldri tvilt på at vi skulle seire, men at seieren skulle komme så stor og så fullkommen, så stille og så skjønn som den kom i kveld, hadde vi aldri drømt om, sa Krog da kvinnene fikk foretrede for presidentskapet. Takket være deres innsats kan vi i dag feire 100-
- 20 årsjubileet for kvinners stemmerett.

- Kravet om kvinners stemmerett vokste i 1880-årene. Med etablering av Norsk kvindesaksforening i 1884 gikk Krog i bresjen for kvinners plass i samfunnet. I 1885 opprettet Krog Kvindestemmeretsforeningen sammen med Fredrikke Marie Qvam, Anna Rogstad og Ragna Nielsen. Alliert med stortingsrepresentant Viggo Ullmann la de fram det første forslaget for Stortinget om kvinnestemmerett i 1886.
- 25

30 Den første debatten fant sted i Stortinget i 1890, og frontene var steile. En del av
det som ble sagt, var ikke for sarte ører. Til gjengjeld er det en god kilde for folk
som vil finne sitater. Den konservative biskop Heuch malte skremmebilder og
advarte mot framveksten av «kvindelige Misfostre» og et samfunn av
35 «Maskulina og Neutra». Han mente at «Enhver Kvindes Deltagelse i det
politiske Liv, er Signalet til hendes Fornedrelse, til Hjemmets Forstyrrelse,
Familielivets suksessive Opløsning».

Stortingsdebatten i 1890 viste at det var store forskjeller i synet på kvinners rolle
i samfunnet. Forslaget ble forkastet, men saken var satt på dagsordenen.

40 Nederlaget tok ikke motet fra forkjemperne, tvert imot. Fra den første debatten
i 1890 til vedtaket om likestilling i 1913 ble spørsmålet behandlet 15 ganger.
Styrkeforholdet endret seg sakte i tilhengers favør, og vendepunktet kom i
1905 med folkeavstemningen om unionsoppløsningen med Sverige.

45 Kvinnene ba om å få stemmerett, men regjeringen avslo. Med 300 000
innsamlede underskrifter ga norske kvinner klar beskjed: De ønsket et ord med i
laget i viktige beslutninger - halve folket ble spurt, hele folket svarte. Aksjonen
vakte oppsikt og fikk stor betydning for resultatet av den neste
stortingsdebatten om kvinnestemmerett.

50 Etter over 20 års debatt ble begrenset stemmerett for kvinner grunnlovsfestet i
1907. Stemmerett ga valgbarhet. I 1911 møtte Anna Rogstad som første
kvinnelige vararepresentant på Stortinget. Rogstad bidro til å luke ut siste rest av
motstand.

55 Selv om vedtaket i 1913 var en seier, gjaldt ikke likestillingen alle. Verken menn
eller kvinner som gikk på det som den gang het fattigkassa, fikk stemmerett.
Først i 1919 ble bestemmelsen fjernet og stemmerettskampen fikk et fullverdig
demokratisk punktum.

60 Andelen kvinner i nasjonalforsamlingen var lenge veldig lav. Først etter annen
verdenskrig steg den til over 5 pst., og det var også etter annen verdenskrig at vi i
1945 fikk Kirsten Hansteen som Norges første kvinnelige statsråd.

65 1970-tallet ble et vendepunkt i norsk politikk. Kvinnene ble mer synlige i
politikken og bidro til at nye saker fikk en mer sentral plass på den politiske

dagsordenen. Vi fikk bl.a. en likestillingslov, lov om selvbestemt abort i 1978, lov om barnehager i 1975, lov om arbeidsmiljø i 1977, som utvidet adgangen til permisjon ved svangerskap og fødsel - viktige politiske skritt som sikret kvinner mulighet til å delta i samfunnet på lik linje med menn.

I 1981 ble Gro Harlem Brundtland Norges første kvinnelige statsminister. Kvinner utgjør halvparten av befolkningen og da bør de også utgjøre halvparten av medlemmene i en regjering, sa Gro. Da hun presenterte sin andre regjering i 1986, ble den kalt kvinneregjeringen - 8 av 18 statsråder var kvinner. Siden har kvinneandelen i en norsk regjering aldri vært under 40 pst. I 1993 ble Kirsti Kolle Grøndahl historisk ved at hun ble Norges første kvinnelige stortingspresident.

Spørsmålet om representativitet er fortsatt aktuelt. Folkestyret står overfor utfordringer med å sikre engasjement, representativitet og deltakelse i demokratiske prosesser. Vi lever i et av verdens mest likestilte samfunn, men folkestyret er ikke reelt før alle grupper av folket er representert, uansett kjønn, etnisitet eller funksjonshemming.

En ting er å ha stemmerett, noe annet er å bruke stemmeretten. Det at landets stemmeberettigede bruker stemmeretten er en forutsetning for et levende demokrati. Norges høyeste politiske organ er ikke regjeringen. Det er heller ikke vi som er her i stortingssalen. Nei, det høyeste politiske organ i Norge er velgerne i valg - det er valgtinget.

Vi må få med oss de gruppene som har lavere valgdeltakelse enn gjennomsnittet. Vi må appellere til unge, til minoritetsgrupper og mobilisere alle til å delta i demokratiske prosesser. La oss jobbe for å få med oss alle, for å sikre representativitet og deltakelse, og la oss gjøre det i de kvinnelige pionerenes ånd til ære for den kampen de førte for mer enn 100 år siden.

Gratulerer med dagen!

Kilde

www.stortinget.no

Emner

1913, Demokrati, Jubileumstale, Kvinner, Kvinnesak, Likestilling, Stemmerett, Stemmerettsjubileet

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/historiens-storste-utvidelse-av-vart-demokrati>

110

115

120

125

130

135

140